

ORIGINAL ARTICLE

Encouragement and punishment in virtual education from the point of view of elementary school teachers of Niriz City

Hojjat Eftekhari¹ * , Erfan Shamsi² , Jaber Eftekhari³ , Atefe Shamsi⁴

¹ Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, P.O. Box 889-14665, Tehran, Iran.

² Master's Student, Educational Research and Education Teacher in Fasa City.

³ Ph.D student in Philosophy of Education, Department of Education, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

⁴ Education Teacher of Darab City.

Correspondence

Hojjat Eftekhari

Email:

hojjat.eftekhari18@gmail.com

Received: 25/Jan/2024

Accepted: 14/May/2024

How to cite:

Eftekhari, H. Shamsi, R. Eftekhari, J. Shamsi, A. (2024). Encouragement and punishment in virtual education from the perspective of elementary school teachers in Niriz City, *Technology and Scholarship in Education*, 4 (1), 9-25.

ABSTRACT

The purpose of the present study was to investigate encouragement and punishment in virtual education from the perspective of elementary school teachers in Niriz City. The research, using a qualitative approach with the phenomenological method, investigated the ways of encouraging and punishing virtual education. The scope of the research (community) included sample teachers of Niriz city and the participants (sample) were selected using targeted sampling (desirab2-le cases). A response interview was used to collect data. Thus, after interviewing 10 teachers, data saturation was achieved. The obtained data were analyzed according to Strauss and Corbin's coding. The results showed that the use of various methods of encouragement and punishment, observance of moderation, the use of innovative methods, and the use of the correct behavioral framework in the virtual classroom are among the main themes of encouragement and punishment. Also, to enrich the virtual education, making stickers from the audience and paying special attention to their differences was planned by the participants. Therefore, to maintain the learning motivation of learners and prevent deviations in virtual education, the use of encouragement and punishment is an undeniable necessity.

KEYWORDS

Encouragement, Punishment, Student, Virtual education.

تشویق و تنبیه در آموزش مجازی از دیدگاه معلمان نمونه دوره ابتدایی شهرستان نیریز

حجت افتخاری*^۱، عرفان شمسی^۲، جابر افتخاری^۳، عاطفه شمسی^۴

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تشویق و تنبیه در آموزش مجازی از دیدگاه معلمان نمونه دوره ابتدایی شهرستان نیریز بود. پژوهش با رویکرد کیفی با روش پدیدارشناسی، شیوه‌های انجام تشویق و تنبیه در آموزش‌های مجازی را مورد بررسی قرار داد. قلمرو پژوهش (جامعه) شامل معلمان نمونه شهرستان نیریز بود و مشارکت کنندگان (نمونه) با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند (موارد مطلوب) انتخاب شدند. جهت گردآوری داده‌ها از مصاحبه بازپاسخ استفاده شد. بدین صورت که پس از مصاحبه با ۱۰ معلم، اشباع داده‌ها حاصل شد. داده‌های به دست آمده مطابق کدگذاری اشراف و کوربین تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان داد استفاده از شیوه‌های متنوع تشویق و تنبیه، رعایت اعتدال، استفاده از شیوه‌های بدیع، استفاده از چارچوب رفتاری درست در کلاس مجازی از مضامین اصلی تشویق و تنبیه به شمار می‌آید. همچنین به منظور غنای آموزش مجازی، ساخت استیکر از مخاطبان و توجه خاص به تفاوت‌های فردی آنان از سوی مشارکت کنندگان طرح شد. بنابراین جهت حفظ انگیزه یادگیری فراگیران و جلوگیری از کجروی‌ها در آموزش‌های مجازی استفاده از تشویق و تنبیه ضرورتی انکارناپذیر است.

واژه‌های کلیدی

تشویق، تنبیه، دانش آموز، آموزش مجازی.

- ۱- استادیار، گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۱۴۶۶۵-۸۸۹ تهران، ایران.
- ۲- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، تحقیقات آموزشی و آموزگار آموزش و پرورش شهرستان فسا.
- ۳- دانشجوی دکتری، فلسفه تعلیم و تربیت، گروه علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
- ۴- آموزگار آموزش و پرورش شهرستان داراب.

نویسنده مسئول

حجت افتخاری

رایانامه:

hojjat.eftkhari18@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۲۵

استناد به این مقاله:

افتخاری، حجت؛ شمسی، عرفان؛ افتخاری، جابر؛ شمسی، عاطفه. (۱۴۰۳). تشویق و تنبیه در آموزش مجازی از دیدگاه معلمان نمونه دوره ابتدایی شهرستان نیریز، فصلنامه علمی فناوری و دانش پژوهی در تعلیم و تربیت، ۴ (۱)، ۹-۲۵.

مقدمه

بسیاری از تلاش‌ها و رقابت‌های بزرگسالان به منظور به دست آوردن تشویق و تحسین دیگران است (خورشیدی و حشمت‌زاده، ۱۴۰۱).

مدرسه به عنوان خانه دوم هر دانش‌آموزی شناخته می‌شود و معلمان در مدارس در نقش والدین به تعلیم و تربیت می‌پردازند. تاثیر معلمان و رفتارها و اقدامات آنان در تربیت دانش‌آموزان نقش بسزایی دارد و در این فرایند، تشویق و تنبیهی که از سوی معلم انجام می‌شود برای پیشبرد اهداف تعلیم و تربیت بسیار لازم و ضروری است. استفاده از تشویق و تنبیه برای تربیت صحیح انسان تاریخ بسیار گسترده‌ای دارد و هر جا سخن از تعلیم و تربیت باشد، قطعاً موضوع تشویق و تنبیه مطرح بوده‌است و حتی در اسلام و کتاب قرآن نیز روایات و آیات بسیاری در این مورد وجود دارد. با مجازی شدن کلاس‌های مدارس، شیوه اجرای این دو راهکار تربیتی، تغییر کرده و با بروز شدن روش آموزش، تشویق و تنبیه نیز بروز شده و شکل جدیدی به خود گرفته‌اند که در پژوهش حاضر به بررسی ابعاد این موضوعات می‌پردازیم.

تشویق بیش از دیگر جنبه‌های بار آوردن کودک دارای اهمیت است، تشویق آنچنان اهمیتی دارد که نبود آن را میتوان مسبب بد رفتاری‌های کودک شمرد. همان گونه که گیاه به آب محتاج است، بچه نیازمند تشویق است (کرز و ویکی شولتر، ۱۳۸۱). تشویق عاملی است در برانگیختن ادمیان به سوی اهداف تربیت و نیز وسیله ای است برای سوق دادن انسان به خیرها و ترغیب به تلاش بیشتر و فراهم کردن نشاط لازم در تربیت (دلشاد تهرانی، ۱۳۹۴). تشویق گاهی زبانی است که مربی با دلجویی و بیان جملات محبت آمیز رفتار و گفتار کودک را مورد تشویق قرار می‌دهد، او را به کارش دلگرم و امیدوار میکند و گاهی مربی با به آغوش گرفتن کودک و نوازش او، نگاه توأم با لبخند، خرید شکلات، اسباب بازی، لباس و یا بردن او به گردش، کودک را به خاطر عملی که انجام داده است میستاید. نکته لازم به تذکر این است که در نوع و شیوه تشویق باید سن و درک کودک را مورد توجه قرار داد و تشویق به موازات نوع و درک او تغییر داد. بهترین نوع تشویق آن تشویقی است، که به گفته روانشناسان از تاییدی درونی برخوردار بوده و طفل از انجام عمل، قلباً احساس رضایت کند. این حالت شاید در سنین خردسالی برای کودک به دست نیامده باشد ولی از حدود سنین ۷ سالگی به بعد که مساله تفکر منطقی در کودک پدید آمده و رشد پیدا میکند این راه حاصل شدنی است. کودک با تحسین و تشویق درصدد اصلاح ناسازگاریها و نقاط منفی اخلاقی خود برمیآید و بسیاری از شیوه‌های غلط رفتاری خود را اصلاح میکند (سیف، ۱۳۷۹). تشویق، خستگی و ناامیدی را از کودک دور میسازد و او را

بعداز اینکه بیماری کرونا در کشور ما شیوع پیدا کرد و برای حفظ سلامتی دانش‌آموزان تصمیم بر این شد تا کلاس‌های درس دانش‌آموزان به صورت برخط و مجازی پیگیری شود؛ آموزش و پرورش اپلیکیشن شاد را برای این منظور تهیه و گسترش داد تا فرایند تعلیم و تربیت در این فضا ادامه پیدا کند. البته به دلیل وجود مشکلاتی در این اپلیکیشن و تمایل بیشتر افراد برای استفاده از دیگر فضاها و برنامه‌های آنلاین، معمولاً در کنار شاد، کلاس‌های مجازی مدارس در اپلیکیشن‌های دیگری دنبال می‌شود.

با مجازی شدن کلاس‌های مدارس، طبیعتاً معلمان نیز باید خودشان را با این موضوع وفق دهند و در فضای مجازی بتوانند کلاس را مدیریت کنند. یکی از راهکارهای مدیریت کلاس درس، استفاده از تشویق^۱ و تنبیه^۲ است.

تشویق و تنبیه هر دو از زبان عربی گرفته شده است و به ترتیب به معنای: کشیده شدن به سوی امری و بیدار شدن و برخاستن از خواب است. البته در اصطلاح روان‌شناختی عبارت است از: تشویق: "ارائه یک محرک مطلوب از نظر مرتبی پس از انجام یک رفتار مطلوب به منظور افزایش، تکرار و تثبیت آن عمل در رفتار" (حسینی، ۱۳۸۵: ۱۱۹) و تنبیه: "ارائه یک محرک آزار دهنده (ناراحت کننده) به یک ارگانیزم که نتیجه آن، کاهش قدرت فراوانی پاسخ‌هایی است که پیش از تنبیه، انجام شده است. مانند انتقاد شدید از یک دانش‌آموز پس از مشاهده یک رفتار خاص (حسینی، ۱۳۸۵).

تشویق گاهی زبانی است که مربی با دلجویی و بیان جملات محبت‌آمیز، رفتار و گفتار کودک را مورد تشویق قرار می‌دهد، او را به کارش دلگرم و امیدوار می‌کند و گاهی مربی با به آغوش گرفتن کودک و نوازش او، نگاه توأم با لبخند، خرید شکلات، اسباب‌بازی، لباس و یا بردن او به گردش، کودک را به خاطر عملی که انجام داده‌است می‌ستاید. نکته لازم به تذکر این است که در نوع و شیوه تشویق باید سن و درک کودک را مورد توجه قرار داد و تشویق را به موازات نوع عمل و درک او تغییر داد. به عنوان مثال بهترین تشویق برای یک کودک ۴ ساله یک شکلات است و برای یک نوجوان ۱۴ یا ۱۵ ساله یک گردش علمی، دیدار از موزه و شخصیت‌های اجتماعی بهترین تشویق‌ها هستند (کشاورز و منصوری، ۱۳۹۴).

نیاز به تشویق از تمایلات فطری هر انسان است که تا پایان عمر در او باقی می‌ماند. این خطاست که تصور کنیم شخص به دلیل اینکه که بزرگ شده است و خوب و بد را می‌فهمد، احتیاج به تشویق ندارد؛ زیرا

نسبت به هدف و راهی که انتخاب کرده امیدوار میسازد (قائمی، ۱۳۷۷).

تشویق نکردن نه تنها فرد را در بیتفاوتی نگه میدارد بلکه در مواردی عارضه آفرین و سبب وارد آوردن صدمه و لطمه بر شخصیت فرد است. تحقیقات روانشناسان نشان داده که اگر طفلی برای عملی مورد تایید قرار نگیرد، تدریجا نسبت به آن بیتفاوت و حتی روی گردان میشود. همان گونه که گلها برای رشد نیاز به نور، آب، حرارت و هوا دارند کودکان نیز برای پیشرفت خود نیاز به تشویق دارند. پس چنانچه دانش آموزان از اقبال انجام کار بیش از حد مورد انتظار تشویق شوند، چه بسا رغبتشان برای انجام مجدد آن کار و کارهای مشابه کاهش یابد (صادقی لطف آباد، ۱۴۰۲).

تنبیه در سه معنای عام، خاص و اخص به کار رفته است و هر سه معنی هم در تعلیم و تربیت کاربرد دارد. تنبیه در معنای عام به معنای آگاه ساختن و هوشیار کردن است و در معنای خاص به اینگونه است که وقتی کودک و نوجوان کار نامطلوبی انجام میدهد ما در مقابل کار نادرست او رفتاری انجام می دهیم که برای او نامطلوب باشد. در لغت تنبیه به معنای بیدار کردن و آگاه کردن کسی بر امری است (معین، ۱۳۵۰). تنبیه شریاطی دارد و مساله ای که اهمیت زیادی دارد این است که برای تنبیه باید مرحله به مرحله پیش رفت و این مراحل به ترتیب عبارتند از: تغافل و بی توجهی کردن، چهره در هم کشیدن، قهر کردن، محروم کردن، تنبیه بدنی. تنبیه می تواند ضرر و زیان هایی داشته باشد که می توان به شکستن شخصیت، بیاعتمادی به مربیان، ایجاد زمینه برای خشونتها، پیدایش ترس و اضطراب، تسلیم و بردگی، جرم و تبهکاری، بدآموزی و آسوده کردن وجدان اشاره کرد (یوسفی گوهرگان، ۱۴۰۲).

تشویق و تنبیه دو ابزار است که برای قوت بخشیدن به امر تعلیم و تربیت و گسترش آن و سالم سازی فضای خانه، مدرسه و جامعه ضروری است.

با توجه به اینکه آموزش مجازی در ایران و به خصوص دوره ابتدایی نوپا بوده و با عنایت به بررسی پیشینه پژوهشی در ایران، مقاله حاضر با استفاده از شیوه مصاحبه بازپاسخ از معلمان نمونه پایه های مختلف دوره ابتدایی که به صورت مجازی تدریس می کنند، به دنبال یافتن پاسخ برای سوالات زیر است تا ابعاد و اثرات تشویق و تنبیه در کلاس های درس مجازی شفافتر شود و بتوان با استفاده از نتایج این پژوهش، کلاس درس مجازی را برای دانش آموزان و معلمان کاربردیتر و جذاب تر کند. به همین منظور پژوهش حاضر لذا پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به سوالات ذیل انجام شد:

(۱) مبنای تشویق و تنبیه در آموزش مجازی چیست؟

(۲) تشویق و تنبیه در آموزش مجازی چگونه است؟

(۳) چگونه می توان از تشویق و تنبیه برای رشد دانش آموزان استفاده کرد؟

روش

در پژوهش حاضر محقق به دنبال کسب اطلاعاتی دقیق از موضوع پژوهش بوده است و روش کیفی از نوع پدیدارشناسی را به عنوان روش پژوهش خود برگزید و پدیده تشویق و تنبیه در کلاس مجازی از دیدگاه معلمان نمونه دوره ابتدایی شهرستان نی ریز بررسی شد. از آنجا که نتایج پژوهش می تواند در کلاسهای مجازی مورد استفاده معلمان قرارگیرد در نتیجه این پژوهش از لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی است. معلمانی که با آنها مصاحبه شد به صورت آزادانه صحبت کرده و نظرات خود را بیان می کردند و محقق بدون هیچ گونه دخالتی، نظرات آنها را ثبت نموده است.

جامعه آماری مورد نظر پژوهش شامل معلمانی بود که تدریس آنها به صورت برخط و مجازی (سال ۱۳۹۹) صورت گرفته است. به منظور انتخاب نمونه پژوهش، از نمونه گیری هدفمند (موارد مطلوب) که معلمان نمونه شهرستان نی ریز در سال ۱۳۹۹ بودند، استفاده شد. در این پژوهش از مصاحبه بازپاسخ با معلمان استفاده شد چون هدف پژوهشگر به دست آوردن اطلاعات دقیق، جامع و عمیق از شرکت کنندگان بود. پس از انجام مصاحبه با ده معلم نمونه اشباع نظری حاصل شد و داده های تکراری احصاء می شد. مقوله های استخراج شده از متن مصاحبه های معلمان توسط پژوهشگر به صورت مشاهده گر صرف مورد بررسی قرار گرفت تا به میزان همگرایی یافته های حاصل از مصاحبه و مشاهده، دست یابد.

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده در مصاحبه ها از فرایند تحلیل محتوای متن مصاحبه ها استفاده شده است. بدین ترتیب که ابتدا مصاحبه ها، توسط پژوهشگر؛ کلمه به کلمه بر روی کاغذ نوشته شدند (۵ صفحه)؛ متن مصاحبه ها چندین بار توسط پژوهشگر با دقت مطالعه شدند؛ پس از آن جملات یا کلمه های کلیدی به صورت کدهای باز شماره گذاری شده و در متن مشخص شدند، سپس معانی نهفته در هر یک از آنان تعیین گردید. در مرحله بعد با کاهش کدهای باز، حذف دسته های تکراری (مطالبی که به یک مقوله اشاره داشت) و ادغام در دسته های کوچکتر، با استفاده از کدگذاری گزینشی تبدیل به پاسخ های نهایی شدند. در ادامه محقق با بررسی و مطالعه پژوهش های پیشین و استفاده از متون علمی و مطالب حاصل از مصاحبه به شرح و توضیح هر سوال پرداخت.

یافته ها

۱- تشویق و تنبیه در کلاس درس مجازی را به چه صورتی انجام می‌دهید؟

از آنجا که این سوال در واقع دربردارنده دونوع پرسش و دو موضوع متفاوت (شیوه انجام تشویق و شیوه انجام تنبیه) است؛ به طور جداگانه هریک از این موارد مورد بررسی قرار گرفت:

در این پژوهش با بررسی و تحلیل سوالات مصاحبه، سعی شده است تا اثرات انواع تشویق‌ها و تنبیه‌ها در کلاس‌های درس مجازی به طور دقیق واکاوی شود و نتایج حاصل از این بررسی‌ها برای انجام هرچه بهتر تدریس در کلاس‌های درس مجازی دوره ابتدایی مورد استفاده قرار گیرد؛ بنابراین در زیر به صورت جداگانه هریک از سوالات را به همراه داده‌هایی که از مصاحبه‌ها به دست آمده به طور کامل مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت.

جدول ۱. شیوه تشویق‌ها در کلاس مجازی

کد محوری	کد باز	فراوانی
استفاده از امکانات فضای مجازی	به صورت صوتی و با ارسال ویس برای تشویق دانش‌آموزان یا تماس تصویری گرفتن و فیلم فرستادن	۶
	فرستادن استیکر و متن (شامل کلمات تاییدکننده و جملات انگیزشی)	۴
	ستاره دادن به دانش‌آموزان و عکس گرفتن از ستاره‌های دانش‌آموزان و ارسال آن در گروه کلاس	۴
جلب همکاری والدین	درخواست از والدین برای خرید کتاب داستان موردعلاقه یا خوراکی سالم موردعلاقه یا پختن غذایی که دانش‌آموز دوست دارد	۲
ترغیب دانش‌آموزان با شیوه‌های متفاوت	معاف شدن از نوشتن تعدادی از تکالیف بعدی	۲
	ساخت تقدیرنامه مجازی با استفاده از عکس خود دانش‌آموزان و ارسال آن در گروه مدرسه تا در والدین و دانش‌آموزان آنرا ببینند	۲
	قول به دانش‌آموز برای خریدن هدیه ای برای او و اهدا آن در یک روز خاص در مدرسه	۲
	سپردن یک فعالیت جذاب به دانش‌آموز (فعالیتی که به آن علاقه دارد)	۲

هم نباید به صورت مکرر از استیکرهای تکراری استفاده شود چون باعث دلزدگی و بی‌انگیزگی دانش‌آموزان می‌شود.

یکی دیگر از شیوه‌های تشویقی که در کلاس مجازی می‌توان استفاده کرد ستاره دادن به دانش‌آموزان و ارسال عکس از ستاره‌های آنان در گروه کلاسی است تا به این طریق آنها برای کسب ستاره‌های بیشتر و نیز کسب رضایت معلم و تحسین دیگران تلاش خود را بیشتر کنند. البته این روش بیشتر برای پایه‌های پایین‌تر (مثلا کلاس اول و دوم) استفاده می‌شود و نیز در بین دانش‌آموزان دختر رایج‌تر است و استفاده از این شیوه در کلاس‌های مجازی که دانش‌آموزان پایه‌های بالاتر حضور دارند و نیز دانش‌آموزان پسر، کمتر کاربردی است.

معاف‌شدن دانش‌آموز از نوشتن تعدادی از تکالیف بعدی که قرار است توسط معلم از دانش‌آموزان خواسته شود نیز نوعی شیوه تشویق کردن است که معلمان کلاس مجازی از آن استفاده می‌کنند. دانش‌آموزان نیز برای بدست‌آوردن این تشویق بیشترین تلاش خود را انجام خواهند داد.

روش دیگری که معلمان برای تشویق دانش‌آموزان خود در کلاس مجازی استفاده می‌کنند این است که با استفاده از تصاویر و عکس‌های خود دانش‌آموزان تقدیرنامه‌های مجازی ساخته و طراحی می‌کنند سپس آنها را در گروه کلاسی که والدین و مسئولین مدرسه هم هستند ارسال می‌کنند تا دانش‌آموز جلوی همه مورد تشویق قرارگیرد و اعتماد به نفس بالایی پیدا کند و در ادامه کلاس‌های مجازی بازم بر تلاش خودش اضافه کند.

همانطور که قبلا هم اشاره شد شیوه‌ای که ما دانش‌آموزان را تشویق می‌کنیم به علایق آنها نیز بستگی دارد بنابراین یکی دیگر از شیوه‌های تشویقی که معلمان در کلاس مجازی استفاده می‌کنند این است که از والدین دانش‌آموزان که آنها نیز معمولا در فضای کلاس مجازی حاضر هستند و روند کلاس را دنبال می‌کنند این است که: معلم از آنها بخواهد با توجه به اینکه فرزندشان موفقیتی به دست آورده و باید تشویق شود، کتاب داستانی که دانش‌آموز به آن علاقه دارد را بخرد یا خوراکی سالمی که دوست دارد بخورد یا حتی غذایی که بیشتر از همه دوست دارد را برایش درست کنند و به این طریق دانش‌آموز تشویق می‌شود.

گاهی ممکن است که دانش‌آموزی در کلاس مجازی عملکرد بسیار خوبی داشته باشد و بنابراین صرفا ارسال متن یا استیکر برای تشویق او مناسب و کافی نباشد چون باعث می‌شود آن دانش‌آموز تصور کند که عملکردش مورد قبول معلم نیست یا مثلا به دلیل تکراری بودن نوع تشویق‌ها از سوی معلم، فعالیت‌ها و تلاش‌های خودش را کاهش دهد؛ بنابراین معلمان در این گونه مواقع می‌توانند تا با قول دادن خرید یک هدیه بسیار خوب و مناسب برای دانش‌آموز و اهدا آن در یک روز خاص (مثلا مناسبت‌ها) در مدرسه به دانش‌آموز، به او انگیزه‌های مضاعف

طبق جدول ۱، ۸ کد باز در قالب ۳ کد محوری دسته بندی شدند. بیشترین نوع تشویقی که در کلاس‌های درس مجازی توسط معلمان صورت می‌گیرد با ارسال صوت و ویس توسط معلمان است، یعنی آنها بعد از مشاهده رفتاری مثبت یا بازخوردی خوب یا حتی پاسخ به سوالی در گروه کلاسی دانش‌آموز مورد نظر را تشویق کرده و باعث افزایش انگیزه و اعتماد به نفس دانش‌آموزان می‌شوند. البته ذکر این نکته بسیار مهم است که تشویق کردن بسته به نوع پایه تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی و نیز علایق آنها باید متفاوت باشد و مثلا تشویقی که در کلاس مجازی پایه‌های اول تا سوم انجام می‌شود تا حدودی با نوع تشویق‌هایی که در کلاس‌های چهارم تا ششم انجام می‌گیرد متفاوت است و نمی‌توان برای همه پایه‌های ابتدایی از یک نوع تشویق یکسان بهره برد. گاهی نیز معلمان برای تشویق دانش‌آموزان و تاثیرگذاری بیشتر به صورت آنالاین یا تماس تلفنی با دانش‌آموز تماس تصویری برقرار کرده و چهره‌به‌چهره دانش‌آموز را تشویق می‌کنند، این کار چون در حضور والدین دانش‌آموز است و والدین دانش‌آموز نیز تشویق شدن او را مشاهده می‌کنند بسیار برای دانش‌آموز مفید است و انگیزه تحصیلی او را افزایش می‌دهد.

در اسلام و قرآن نیز از این شیوه تشویق کردن (شیوه‌ی کلامی) بسیار استفاده شده و آیات فراوانی در این زمینه وجود دارد. وقتی با گفتن یک جمله یا حتی کلمه‌ای یک انسان (در اینجا یک دانش‌آموز) را تشویق می‌کنیم در حقیقت با بیان آن جمله‌ی محبت‌آمیز و مهربانانه به او پاداش می‌دهیم؛ هرچند در کلاس مجازی نمی‌توان به صورت چشم‌درچشم و رو در رو با بیان تشویق کرد، اما با ارسال صدا در گروه درسی این کار امکان‌پذیر است.

شیوه دیگری که در کلاس‌های مجازی برای تشویق دانش‌آموزان استفاده می‌شود، استفاده از کلمات تاییدکننده (مثلا آفرین، کارت خوب بود و...) و یا ارسال جملات انگیزشی (البته بیشتر برای پایه‌های بالاتر) در گروه درسی است که تاثیر خوبی دارد اما اگر ارسال این کلمات به صورت مکرر و زیاد صورت بگیرد تاثیر خود را از دست داده و حتی باعث بی‌انگیزگی دانش‌آموزان می‌شود، بنابراین ما باید به صورت قطره چکانی و کم‌کم دانش‌آموزان را تشویق کنیم و به گونه‌ای نباشد که حجم عظیمی از تشویق‌ها را برای دانش‌آموزان اعمال کنیم و بعدا تشویق‌ها تازگی نداشته باشد. (یعنی تشویق فله‌ای هم نباشد.)

همچنین ارسال استیکرهای مرتبط نیز برای دانش‌آموزان بسیار جذاب است چون هم تنوع زیادی دارند و هم با توجه به اینکه فضای کلاس، فضای مجازی است و این استیکرها جزء جدایی‌ناپذیر فضای مجازی هستند پس معلمان می‌توانند به طور مناسب از این ظرفیت فضای مجازی استفاده کرده و دانش‌آموزان خود را تشویق کنند. البته در اینجا

و دوست دارد آن کار را انجام دهد، برایش بسیار دلپذیر است که معلم آنرا از او خواسته و به نوعی برایش تشویق محسوب می‌شود. دانش‌آموز تمام تلاش خود را برای انجام دادن آن فعالیت به نحو احسن به کار می‌گیرد.

همه این روش‌های تشویقی بسته به روحیات دانش‌آموزان و نیز موارد دیگر ممکن است متفاوت باشد و معلمان سعی دارند تا با استفاده از بهترین روش‌ها برای تشویق دانش‌آموزان خود، حالت انگیزشی برای دانش‌آموزان ایجاد کنند و علاقه آنها را به درس و کلاس افزایش دهند.

بخشیده و باعث شوند دانش‌آموز روند خویش را ادامه دهد. البته این نکته بسیار مهم است که هدیه‌ای که معلم تهیه می‌کند باید واقعا ارزشمند باشد و نیز معلم باید قولی را که به دانش‌آموز داده عملی کند و گرنه دیگر دانش‌آموزان به گفته‌های معلم اعتماد نخواهند کرد.

بعضی از دانش‌آموزان دوست دارند تا یک فعالیت جذاب و مورد علاقه خود را انجام دهند بنابراین معلم کلاس مجازی می‌تواند برای تشویق آن دانش‌آموزان، فعالیت جذابی را به عنوان فعالیت فوق‌برنامه و یا تکلیف به دانش‌آموز بسپارد و چون دانش‌آموز به آن فعالیت علاقه دارد

جدول ۲. شیوه تنبیه‌ها در کلاس مجازی

کد محوری	کد باز	فراوانی
هماهنگی با اولیا	اعلام مراتب به اولیا یا مدیر و معاون مدرسه	۴
ارائه بازخوردهای تاثیرگذار	نمره منفی دادن و کم کردن امتیاز یا ستاره از دانش‌آموز	۶
	مشارکت کمتر دادن دانش‌آموز در کار کلاسی و فعالیت‌هایی که برایش خوشایند است	۴
	جریمه درسی و سپردن یک فعالیت به دانش‌آموز برای انجام دادن	۴
	سرد برخورد کردن با دانش‌آموز	۲
ارائه عملکرد دانش‌آموزان	ارسال عکس از نمرات مثبت و منفی، خودش برای برخی از دانش‌آموزان گاهی تنبیه است	۳

عملکرد بدی که داشته برگردد و سعی کند تا رفتار درست و مناسبی از خود نشان دهد.

راه دیگری که بعضی از معلمان برای تنبیه دانش‌آموزان در کلاس‌های مجازی و حتی کلاس‌های حضوری استفاده می‌کنند، اعلام مراتب به اولیا دانش‌آموزان یا به مدیر و معاون مدرسه است. این کار باعث می‌شود دانش‌آموز توسط آن افراد سرزنش شده و البته بعد با نصیحت‌هایی که از طرف آن افراد صورت می‌گیرد سعی کند رفتار خود را اصلاح کند و دیگر این اشتباهات را نداشته باشد. البته این شیوه تنبیه چون باعث مواجه شدن دانش‌آموز با مدیر و معاون یا حتی والدین خودش می‌شود ممکن است باعث ایجاد ترس و نگرانی و سرخورده‌گی در دانش‌آموز شده و در ادامه فعالیت دانش‌آموز را در کلاس کاهش دهد بنابراین توصیه می‌شود تا جایی که امکان دارد تنبیه توسط معلم

مطابق جدول ۶ کد باز در قالب ۳ کد محوری شناسایی شد. براساس داده‌های جدول ۲ که خصوص شیوه‌های تنبیه در کلاس مجازی است می‌توان متوجه شد که: تقریباً ۶۰ درصد معلمان که به صورت مجازی تدریس می‌کنند برای اینکه دانش‌آموزی را تنبیه کنند با دادن نمره منفی و کم کردن امتیاز دانش‌آموز یا کم کردن ستاره‌هایی که بابت فعالیت‌های مثبت و عملکرد خوب خود به دست آورده بود آن دانش‌آموز را تنبیه می‌کنند. یک نکته مهم در بحث تنبیه کردن در کلاس مجازی و حتی کلاس‌های حضوری این است که دانش‌آموز باید بداند برای چه عملی و چه رفتاری که داشته با تنبیه از سوی معلم روبه‌رو شده است. تنبیه‌ها نباید حالت کلی و مبهم برای دانش‌آموزان داشته باشد. هدف تنبیه این است که دانش‌آموز از یک رفتار نامناسب یا

تا در ادامه، حداکثر تلاش خود را برای موفقیت و کسب نمرات بهتر انجام دهند تا دوباره دچار این نوع تنبیه نشوند.

در بحث تنبیه دانش‌آموزان در کلاس‌های مجازی باید معلم بسیار با دقت و ظریف عمل کند و اگر به طور نابجا دانش‌آموزی را تنبیه کند ممکن است آن دانش‌آموز از درس و کلاس زده شده و دیگر کلاس درس را جدی نگیرد. همیشه لازم نیست افرادی که ضعیف‌تر هستند تنبیه شوند بلکه گاهی حتی لازم است این افراد از دانش‌آموزان برتر و قوی کلاس نیز بیشتر مورد تشویق معلم قرار بگیرند. افراد برتر کلاس خیلی نیازی به تشویق شدن ندارند اما افراد ضعیف برای اینکه تلاش خود را افزایش داده و ناامید نشوند نیاز به تشویق بیشتری از سوی معلم دارند.

گاهی لازم است تا تنبیه دانش‌آموز به صورت خصوصی انجام گیرد و نه در گروه کلاس مجازی و به صورت عمومی تا به اعتماد به نفس دانش‌آموز لطمه‌ای وارد نشود. ما می‌توانیم به صورت تذکره‌دادن و خصوصی صحبت کردن با او علاوه بر اینکه او را تنبیه می‌کنیم، دانش‌آموز را نصیحت کرده و رفتار و عملکرد مناسب را به او یادآوری می‌کنیم. همه این روش‌های تنبیهی بسته به روحیات دانش‌آموز می‌تواند تغییر کند. هدف معلم اصلاح رفتار و داشتن عملکرد خوب از طرف دانش‌آموز است پس نباید به عزت‌نفس دانش‌آموز لطمه‌ای وارد شود؛ این کار باید با ظرافت خاصی انجام شود و به گونه‌ای باشد که حتی دانش‌آموزان با تنبیه شدن هم، چیزی یاد بگیرند.

معلمان در کلاس‌های مجازی معمولاً در روز اول یک سری قوانین برای کلاس‌های خود وضع می‌کنند که پیروی از این قوانین باعث جلب رضایت و عدم پیروی از آنان توسط دانش‌آموزان موجب تنبیه شدن آنها خواهد شد. معلم می‌تواند با استناد به این قوانین که در بیشتر مواقع با کمک خود دانش‌آموزان نیز وضع می‌شوند برای یک دانش‌آموز که برخلاف قوانین کلاس عمل کرده، تنبیهی در نظر بگیرد و به این ترتیب دانش‌آموزان خود اشتباه خود را پذیرفته و درصد اصلاح آن برمی‌آیند. دکتر علی قائمی در کتاب "حدود آزادی در تربیت" می‌نویسد: در عین حال، ما اصل تنبیه را محکوم نمی‌کنیم. در مواردی هم ضروری است که از آن استفاده شود ولی به ندرت و به میزان اندک باید مورد استفاده قرار گیرد. آن هم باید بدانیم که نقش تنبیه مطرح نیست؛ بلکه ترس از تنبیه شدن باید در کودک باشد و او را از ارتکاب عملی که منجر به تنبیه خواهد شد باز دارد.

البته بعضی از معلمان عقیده دارند اصلاً نباید در کلاس درس دانش‌آموز مورد تنبیه واقع شود و باید سعی شود فقط رفاقت و دوستی در کلاس برقرار باشد. وقتی کلاس به صورت مجازی است و معلم دانش‌آموزان را به طور حضوری نمی‌بیند تنبیه کردن بی‌فایده است.

صورت بگیرد چون معلم، دلسوزی بیشتری نسبت به دانش‌آموزان خود نشان می‌دهد.

دانش‌آموز را در کارهای کلاسی و نیز فعالیت‌هایی که برای او خوشایند است و دوست دارد آنها را انجام دهد، کمتر مشارکت دادن نیز نوع دیگری از تنبیه است که توسط معلمان در کلاس مجازی استفاده می‌شود. وقتی دانش‌آموزی که رفتار یا عملکرد بدی داشته توسط معلم در کارهای کلاسی شرکت داده نشود متوجه رفتارش شده و سعی خواهد کرد تا با اصلاح رفتار دوباره به فعالیت‌های کلاسی بپیوندد و نیز فعالیت‌هایی که مورد علاقه‌اش است را توسط معلم دریافت کند و انجام دهد. این مورد را ۴۰ درصد از مصاحبه‌شوندگان در مصاحبه‌هایی که صورت پذیرفت بیان کرده و استفاده می‌کنند. البته در این گونه تنبیه باید توجه کرد که اگر دانش‌آموزی از پایه‌های پایین‌تر (مثلاً اول و دوم) است نباید به طور کامل از فعالیت‌های کلاسی محروم شود چون دچار یادگیری ناقص شده و مطالب درسی را به خوبی متوجه نخواهد شد.

شیوه‌ی دیگری که معلمان در کلاس‌های درس مجازی خود از آن برای تنبیه کردن دانش‌آموزان استفاده می‌کنند جریمه کردن و سپردن یک تکلیف یا فعالیت به دانش‌آموز است تا آنرا انجام دهد. این تکلیف یا فعالیت باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموز به آن علاقه نداشته و دوست ندارد آنرا انجام دهد. بنابراین وقتی ببیند معلم این فعالیت را از او خواسته متوجه عملکرد بد و یا رفتار نامناسب خود در کلاس مجازی شده و باید سعی کند از تکرار آن عملکرد یا رفتار نامناسب جلوگیری کند تا مجدداً تنبیه نشود.

گاهی برخورد سرد و بی‌اعتنایی به بعضی از دانش‌آموزان در کلاس درس خود به نوعی تنبیه برای آنان محسوب می‌شود، چون دانش‌آموزان ابتدایی معمولاً سعی دارند تا در کلاس درس مجازی، خود را بیشتر نشان داده و مورد توجه معلم قرار بگیرند پس، وقتی دچار اشتباهی می‌شوند، معلم با سرد برخورد کردن به آنها می‌فهماند که از رفتار آنان ناراضی است و این برای دانش‌آموزان به نوعی تنبیه محسوب می‌شود.

بعضی از معلمان با ارسال عکس از نمرات مثبت و منفی دانش‌آموزان در کلاس و گروه کلاسی، هم به نوعی دانش‌آموزان قوی را تشویق می‌کنند و هم دانش‌آموزانی که عملکرد ضعیف داشته‌اند را تنبیه می‌کنند. هرچند معلم به صراحت اعلام نمی‌کند اما دانش‌آموزانی که عملکرد نامناسبی داشته‌اند خود، به کم‌کاری خودشان در درس پی برده و در مقابل بقیه دانش‌آموزان احساس ضعف می‌کنند و از عملکرد ضعیفی که داشته‌اند پشیمان می‌شوند. این دانش‌آموزان باید سعی کنند

تحت چه شرایطی تنبیه در کلاس مجازی منجر به پیشرفت دانش آموز می‌شود؟

دانش آموزان پایه‌های بالاتر چون معمولاً خودشان تلفن همراه دارند و از تلفن همراه والدین برای کلاس‌های مجازی استفاده نمی‌کنند حتی در صورت تنبیه شدن به والدین خود اطلاع نداده و بنابراین دشوار است که با تنبیه کردن آنها، تغییری در رفتار یا عملکردشان ایجاد کرد.

جدول ۳. شرایط پیشرفت دانش آموز با تنبیه کردن

کد محوری	کد باز	فراوانی
چگونگی انجام تنبیه	تنبیه صریح باشد و دانش آموز علت تنبیه شدنش را بداند که به خاطر کدام فعالیت یا رفتار او بوده	۸
	در تنبیه شخصیت دانش آموز خرد نشود و او احساس تحقیر شدن نکند	۸
هدفمند تنبیه کردن	تنبیه هدفدار باشد	۲
توجه به ابعاد مختلف تنبیه در فضای مجازی	دانش آموز بعد از تنبیه شدن مسئولیت کار خودش را بپذیرد	۲
	چون دانش آموز تحت نظارت مستقیم معلم در کلاس درس نیست پس تنبیه کردن بی‌فایده است	۲

آمده و تلاش می‌کند تا در ادامه جلسات درس رضایت معلم را به دست آورده و دچار تنبیه نشود، ولی اگر تنبیه به صورت بدون برنامه و کلی باشد و دانش آموز نیز متوجه نشود که خطای کارش کجا بوده است، ممکن است در طول جلسات بعدی کلاس باز هم دچار آن خطا شده و مورد تنبیه قرار بگیرد و این به خاطر کوتاهی معلم در روشن نکردن علت تنبیه دانش آموز در موارد مشابه قبل است. این مورد را در طول مصاحبه ۸۰ درصد از کسانی که با آنها مصاحبه شد بیان کرده و تقریباً همگی به صریح بودن تنبیه اشاره کردند.

مورد دیگری که معلمان بیان داشتند باید در تنبیه مورد توجه قرار بگیرد تا تنبیه باعث پیشرفت شود؛ این است که تنبیهی که معلم مورد استفاده قرار می‌دهد نباید به هیچ وجه شخصیت دانش آموز را خرد کند و او را تحقیر کند. ۸۰ درصد مصاحبه‌شوندگان این مورد را ذکر کرده بودند. اگر با تنبیه شخصیت دانش آموز جلوی دوستانش آسیب ببیند و در نتیجه اعتماد به نفس دانش آموز و عزت نفس او خدشه دار شود،

مطابق با جدول ۳، ۵ کد باز در قالب ۳ کد محوری شناسایی شد. برای اینکه تنبیهی که در کلاس مجازی توسط معلم انجام می‌گیرد موثر باشد، علاوه بر یادآوری و نشان دادن اشتباه دانش آموز به او چه به صورت فردی چه به صورت عمومی) باید چند ویژگی داشته باشد تا موجب پیشرفت و عملکرد بهتر دانش آموزان شود که در مصاحبه، معلمان به این موارد اشاره کردند و به صورت مختصر در زیر بیان می‌شود:

مهمترین نکته‌ای که معلمان در مصاحبه بیان کردند این بود که اگر قرار باشد تنبیهی که انجام می‌گیرد زمینه پیشرفت دانش آموز را فراهم کند و صرفاً برای توبیخ کردن نباشد؛ باید صریح صورت بگیرد و آن دانش آموز علت تنبیه شدنش را بداند که به خاطر انجام کدام رفتار یا عملکرد یا برعکس به خاطر کم کاری در کدام عملکرد و انجام ندادن کدام رفتار است که اکنون در حال تنبیه شدن است. اگر دانش آموز بفهمد که تنبیه برای چه چیزی بوده و هدف آن چیست، به خوبی با آن کنار

اشتباه خودش را پذیرفته و در مقابل معلم جبهه‌گیری نکنند. وقتی دانش‌آموز مسئولیت کار خودش را بپذیرد راحت‌تر با جریمه و تنبیهی که از سوی معلم به او محول می‌شود کنار خواهد آمد و در نتیجه زمینه را برای یادگیری بهتر او فراهم می‌کند. در کلاس‌های مجازی همانطور که قبلاً نیز اشاره شد، معلمان در ابتدای کلاس، قوانین مشخصی را برای همه دانش‌آموزان وضع می‌کنند که در اکثر مواقع دانش‌آموزان در وضع قوانین دخالت دارند و با کمک خودشان قوانین وضع می‌شود؛ پس وقتی بر اثر عملکرد ضعیف یا تخطی از قوانین کلاس با تنبیه مواجه می‌شوند راحت‌تر پذیرفته و درصدد جبران عملکرد نامناسب یا رفتار خود برآمده و باعث پیشرفت خود در کلاس می‌شوند.

ذکر این نکته که توسط یکی از معلمان در مصاحبه بیان شد جنبه دیگری از موضوع تنبیه را روشن خواهد کرد: به عقیده ایشان در کلاس‌های درس مجازی چون دانش‌آموز تحت نظارت مستقیم معلم نیست پس تنبیه کردن او در عمل بی‌فایده است. یعنی تا وقتی دانش‌آموزان در مقابل معلم و به صورت رودررو جلوی معلم نباشند و معلم به صورت مستقیم بر کار آنان نظارت نداشته باشد و همه فعالیت‌های کلاس مجازی باشد تنبیه موجب پیشرفت نخواهد شد و معلم به خوبی نمی‌تواند بفهمد که عقیده دانش‌آموز و نگاه او به تنبیه به چه شکلی است؟ آیا تنبیه را یک عمل ترسناک و سخت از سوی معلم می‌بیند یا یک فعالیت که موجب پیشرفت و یادگیری بهتر خودشان می‌شود؟ در نتیجه تا زمانی که کلاس‌ها مجازی است تنبیه هیچ فایده‌ای ندارد و نباید اعمال شود.

در کلاس‌های مجازی ایجاد جو رقابتی بین دانش‌آموزان برای تشویق افراد برتر و به دنبال آن تنبیه افراد ضعیف چه اثراتی بر دانش‌آموزان و روند کلاس دارد؟

جدول ۴. اثرات جو رقابتی در کلاس درس مجازی

کد محوری	کد باز	فراوانی
ایجاد عدم توجه و همیاری	بی توجهی افراد ضعیف به درس و ترک کلاس مجازی پس از اعلام حضور به تصور اینکه معلم به آنان توجهی نمی‌کند	۶
	دوقسمتی شدن کلاس بین افراد برتر و افراد ضعیف	۲

ممکن است در ادامه کلاس‌های درس مجازی دیگر مشارکت نکرده و فقط حاضر بودن خود را در ابتدای کلاس اعلام کرده و حتی کلاس را ترک کند، چون انگیزه‌اش برای درس خواندن و مشارکت در فعالیت‌های کلاس از بین رفته و او خود را کم‌توان‌تر از بقیه دانش‌آموزان می‌داند. پس معلم باید در انتخاب روش‌هایی که برای توییح و تنبیه در کلاس درس مجازی به کار می‌برد بسیار دقت کند تا به شخصیت و اعتمادبه‌نفس دانش‌آموز لطمه وارد نکند و بتواند موجب پیشرفت دانش‌آموز شود.

ژان ژاک روسو در کتاب "امیل"، روش آزادی در تعلیم و تربیت کودک را پیشنهاد کرده و گفته است: نباید هیچ نفوذی در مورد تربیت طفل اعمال شود. روسو در همین کتاب می‌نویسد: اگر تنبیه، به خصوص تنبیهات سخت را به منزله محرک بخواهند به کار گیرند، دیگر مضرات از قبیل: ترس و درهم شکستن شخصیت که منجر به حالات عصبی و ناراحتی‌های عاطفی خواهد شد نیز در بردارد.

یکی از مهمترین عوامل موثر واقع شدن تنبیه در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، هدفدار بودن آن تنبیه است. وقتی تنبیه هدفدار باشد خود دانش‌آموز نیز با انجام آن تنبیه متوجه خواهد شد که معلم با تنبیه کردن او سعی بر آموختن موضوعی یا نکته‌ای خاص به او را داشته است و فقط صرفاً به خاطر اشتباهش این تنبیه صورت نگرفته، بلکه علاوه بر ظاهر تنبیه در پی آن و در باطن، یک هدف مهمتر قرار دارد که دانش‌آموز با انجام تنبیه و فکر کردن درباره نوع رفتار و عملکردش و تنبیه معلم به آن هدف پی خواهد برد یا خود معلم هدف از تنبیه شدن را برای او شرح خواهد داد تا دانش‌آموز با لذت بیشتری و فهم بالاتری عملکرد خود را اصلاح کند.

از عوامل موثر دیگری که در تنبیه برای پیشرفت دانش‌آموز دخالت دارد این است که دانش‌آموز بعد از تنبیه شدن از سوی معلم، مسئولیت

۳	ایجاد ناامیدی و کاهش اعتماد به نفس دانش‌آموزان ضعیف پس از شکست در رقابت‌ها	
۲	دانش‌آموزان برتر کلاس دچار غرور می‌شوند	
۲	دسیسه چینی افراد برتر برای رقابتی برتر خود	ایجاد اختلال در کلاس
۲	ایجاد اختلال و دخالت کردن در کار افراد قوی توسط دانش‌آموزان ضعیف کلاس	
۳	اگر رقابت در همه دروس باشد بالاخره هر دانش‌آموز در یک زمینه که قوی‌تر است تشویق شده و اعتماد به نفس پیدا می‌کند	ترغیب به کشف توانمندی‌ها
۲	بروز توانایی‌ها و استعداد دانش‌آموزان در رقابت‌ها	

وقتی جو رقابتی در کلاس مجازی ایجاد شود ممکن است افراد برتر برای همدیگر دسیسه‌چینی کرده و سعی کنند از دیگر رقابتی خود پیشی بگیرند و خود به تنهایی دانش‌آموز برتر کلاس باشند تا همه تحسین‌ها و تشویق‌ها را به خود جلب کنند. معلم باید سعی کند تا بین همه دانش‌آموزان خود و به خصوص افراد برتر و نیز افراد برتر با افراد ضعیف کلاس رابطه دوستی و همکاری برقرار کند تا آنها نه تنها در فکر زمین‌زدن همکلاسی خود نباشند بلکه از پیشرفت و کمک به دیگر دوستان خود احساس خوشحالی و همدلی داشته باشند. جو کلاس باید یک جو رفاقتی و دوستانه باشد نه جو رقابتی صرف.

ایجاد اختلال و دخالت کردن در کار افراد قوی و برتر کلاس توسط دانش‌آموزان ضعیف کلاس نیز از دیگر آثار مشاهده شده در کلاس مجازی است که در پی ایجاد رقابت بین دانش‌آموزان به وقوع می‌پیوندد. وقتی دانش‌آموزان ضعیف کلاس ببیند اکثر توجه معلم به دانش‌آموزان برتر است با دخالت کردن در کار افراد برتر، سعی در خرابکاری و در نتیجه کاهش توجه معلم به آنان می‌کنند تا به این طریق توجه معلم را به سوی خود جلب کنند. این اثر بسیار بر روند کلاس مخرب است و معلم ابتدا باید با برقراری روابط دوستانه و خوب در کلاس، از هرگونه اختلال در کار دانش‌آموزان توسط دانش‌آموزان دیگر جلوگیری کند و سپس با برنامه‌ریزی مناسب و برقراری فعالیت‌های گروهی و مشارکتی بین دانش‌آموزان همه آنها را به نوعی تشویق کند و اینطور نباشد که تشویق‌ها برای یک گروه و تنبیه‌ها فقط برای گروه دیگر باشد. همه دانش‌آموزان در زمینه‌های خاصی استعداد

مطابق با جدول ۴، ۷ کد باز در قالب ۳ کد محوری شناسایی شد. در جدول ۴ به اثرات جو رقابتی بین دانش‌آموزان در کلاس درس مجازی پرداخته می‌شود. مهمترین اثری که ایجاد رقابت در کلاس مجازی بر دانش‌آموزان دارد و ۶۰ درصد مصاحبه‌شوندگان به آن اشاره کردند این است که باعث بی‌توجهی افراد ضعیف به درس و در پی آن ترک کلاس مجازی پس از اعلام حضور در ابتدای جلسه به تصور اینکه معلم توجهی به آنان نمی‌کند است. یعنی دانش‌آموزان ضعیف کلاس وقتی ببینند در رقابت‌ها شکست خورده و همیشه افراد برتر در رقابت برنده می‌شوند و مورد تشویق معلم قرار می‌گیرند دیگر انگیزه خود را برای درس خواندن و مشارکت در کلاس درس از دست داده و به مطالب کلاسی هم گوش نمی‌کنند. اگر معلم در کلاس مجازی بیش از اندازه با ایجاد رقابت‌های نامناسب و بی‌توجهی به افراد ضعیف و دانش‌آموزانی که نمی‌توانند به خوبی از عهده رقابت با افراد قوی کلاس بر بیایند کلاس خود را ادامه دهد، موجب نارضایتی و کاهش انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان ضعیف‌تر شده و حتی ممکن است مدیریت کلاس را از دست بدهد. معلم باید ضمن در نظر گرفتن توانایی هر دانش‌آموز در کلاس به همه دانش‌آموزان به طور کافی و حتی در صورت لزوم به دانش‌آموزان ضعیف توجه بیشتری کند نه اینکه برعکس این قضیه اتفاق بیفتد.

با ایجاد رقابت در کلاس، کلاس دوقسمتی شده و بین افراد برتر و افراد ضعیف تقسیم می‌شود و این موضوع اعتماد به نفس دانش‌آموزان ضعیف را کاهش می‌دهد و از رقابت با افراد قوی کلاس احساس ناتوانی می‌کنند و در نتیجه از یادگیری خسته می‌شوند.

هستند که معلم باید با زمینه سازی‌های مناسب خود، آن استعدادها و توانایی‌ها را شکوفا کند. بنابراین وقتی در همه دروس و موضوعات رقابت باشد همه دانش‌آموزان در برخی دروس تشویق می‌شوند و دیگر آن آثار مخرب را در کلاس درس مشاهده نخواهیم کرد. باید رقابت‌ها سالم باشد و شرایط برای همه دانش‌آموزان یکسان باشد اما گاهی معلم می‌تواند با دخالت در رقابت به گونه‌ای که بقیه متوجه نشوند با راهنمایی و کمک به افراد ضعیف‌تر کلاس آنان را یاری کرده و باعث شود جلوی بقیه دانش‌آموزان احساس ناتوانی نکنند.

اثر دیگری که در رقابت‌های کلاسی مشاهده می‌شود و از مطالب مطرح شده در قسمت‌های پیشین نیز می‌توان متوجه شد این است که رقابت‌های ناسالم و جو رقابتی نامناسب در کلاس درس مجازی باعث ناامیدی و کاهش اعتماد به نفس دانش‌آموزان ضعیف پس از شکست در رقابت‌ها می‌شود. اما اگر رقابت‌ها متنوع باشد و معلم با در نظر گرفتن توانایی همه دانش‌آموزان در همه زمینه‌ها رقابت ایجاد کند قطعاً دانش‌آموزانی که در یک درس ضعیف‌تر هستند در درس دیگر توانایی دارند و این باعث تعادل در کلاس می‌شود و دیگر هیچ کدام از دانش‌آموزان کلاس احساس ناتوانی نمی‌کند و اعتماد به نفس خود را از دست نمی‌دهد.

تشویق‌های مجازی کلیشه‌ای و تکراری با ارسال استیکرهای مجازی در گروه‌های کلاسی چه اثراتی بر دانش‌آموزان دارد؟

و توانایی دارند؛ وقتی معلم آن توانایی‌ها را به خوبی بشناسد و زمینه را برای بروز آن توانایی فراهم کند، مسلماً همه دانش‌آموزان در برخی زمینه‌ها استعداد خود را نشان داده و دیگر رقابت مخرب نخواهیم داشت.

از آثار مخرب دیگر ایجاد جو رقابتی در کلاس درس مجازی این است که دانش‌آموزانی که برتر هستند و عموماً در رقابت‌ها عملکرد بهتری نسبت به بقیه دانش‌آموزان از خود نشان می‌دهند، با تشویق‌های زیاد و مکرر توسط معلم دچار غرور و خودبرتر بینی شده و از کمک به دیگر دانش‌آموزان و همکاری با آنان خودداری می‌کنند. در نتیجه کلاس از حالت صمیمانه بین دانش‌آموزان خارج می‌شود و دیگر برای برقراری فعالیت‌های گروهی و مشارکتی مناسب نخواهد بود چون افراد برتر تمایلی به هم‌گروه شدن با افراد ضعیف‌تر ندارند و معمولاً به صورت انفرادی و یا اینکه با دیگر افراد قوی هم‌گروه می‌شوند که این باعث می‌شود کلاس به سمت هدف‌های تعیین شده نرود.

تشویق و تحسین بیش از حد، دانش‌آموز را به غرور و خودبینی مبتلا می‌سازد. حضرت علی(ع) به کسانی که مورد مدح و تمجید از سوی این و آن قرار می‌گیرند هشدار می‌دهد و می‌فرماید: "رَبِّ مَفْتُونٍ بِحُسْنِ الْقَوْلِ فِيهِ" یعنی "بسیارند کسانی که به سبب تعریف و تمجید دیگران فریب می‌خورند." (نهج البلاغه، حکمت ۴۶۲)

همانطور که در قبلا اشاره شد اگر رقابت در همه دروس باشد بالاخره هر دانش‌آموز در یک زمینه که قوی‌تر است تشویق شده و اعتماد به نفس پیدا می‌کند. دانش‌آموزان همگی سرشار از استعدادهای نهفته‌ای

جدول ۵. اثرات تشویق‌های تکراری بر دانش‌آموزان

کد محوری	کد باز	فراوانی
بی‌ارزش شدن تشویق	اشباع شدن دانش‌آموزان از این نوع تشویق‌ها و بی‌ارزش شدن تشویق‌ها و در نتیجه کاهش انگیزه آنها	۴
تخریب جایگاه معلم	سرد شدن رابطه معلم و دانش‌آموزان و خسته کننده شدن کلاس و بی‌توجهی دانش‌آموزان به صحبت‌های معلم	۴
	دانش‌آموزان معلم را یک فرد بدون خلاقیت تصور کرده و در نتیجه شأن معلم با این کار کاهش پیدا می‌کند	۴

صحبت‌های معلم و تدریس او توجه داشته باشند. معلمانی که تدریس مجازی دارند باید با در نظر گرفتن این اثر مخرب، سعی در کاهش استفاده از تشویق‌های تکراری و کلیشه‌ای کنند و همواره با استفاده مناسب و درست از انواع تشویق‌ها (متن، ویس، تماس تصویری، استیکر و...) در روند تدریس خود این شادابی و خلاقیت را در کلاس نگه دارند تا دانش‌آموزان هر روزی که سر کلاس درس حاضر می‌شوند با تشویقی متنوع‌تر روبه‌رو شده و با نشاط بیشتری به درس گوش بدهند و در فعالیت‌ها مشارکت کنند.

یکی دیگر از آثار تشویق‌های کلیشه‌ای این است که دانش‌آموزان، معلم را یک فرد بدون خلاقیت تصور کرده و در نتیجه شأن معلم و احترامی که برای او در نظر می‌گرفتند کاهش پیدا می‌کند. پس معلم باید با خلاقیت خود و استفاده از انواع مختلف و جذاب تشویق‌ها و بروزترین شیوه‌ها سعی در افزایش انگیزه دانش‌آموزان برای ادامه کلاس کنند و صرفاً به گفتن یک آفرین اکتفا نکنند. این موضوع را نیز ۲۰ درصد از مصاحبه‌شوندگان در روند مصاحبه بیان کردند که البته نباید آنرا دست کم گرفت و باید سعی کنیم تا هرچه بیشتر شأن و احترام معلم همیشه بالا باشد چون اگر معلم برای دانش‌آموزان احترام و شأن کمی داشته باشد مسلماً دانش‌آموزان آن کلاس نیز به خوبی به مطالب توجه نکرده و دچار آموزش ناقص و کاهش یادگیری می‌شوند.

مبنای تشویق در آموزش مجازی چیست؟

مطابق جدول ۵، ۳ کد باز در قالب ۲ کد محوری دسته بندی شدند. با توجه به داده‌های جدول ۵ می‌توان مشاهده کرد که عمده اثرات تشویق‌های تکراری و کلیشه‌ای در کلاس درس مجازی شامل چه مواردی است. یکی از عمده‌ترین اثرات منفی این نوع تشویق‌ها این است که دانش‌آموزان از تشویق‌های تکراری (مثلاً فقط گفتن آفرین بعد از یک کار مثبت یا مثلاً ارسال یک استیکر مشخص بعد از داشتن موفقیت و...) اشیاع شده و در نتیجه این تشویق‌ها برای آنان بی‌ارزش جلوه می‌کند و باعث کاهش انگیزه آنها و تلاش آنها برای کسب موفقیت و رضایت معلم خواهد شد. ۴۰ درصد از مصاحبه‌شوندگان در طول فرایند مصاحبه به این نکته مهم اشاره کرده و بیان کردند که نباید همیشه از یک نوع تشویق استفاده کرد و این نکته بسیار مهم است که چون فضای کلاس مجازی پس از مدتی ممکن است برای دانش‌آموزان خسته‌کننده باشد و دانش‌آموزان کمتر توجه کنند بهتر است معلم با خلاقیت خود شیوه‌های تشویقی که مورد استفاده قرار می‌دهد را به صورت روزانه یا هفتگی تغییر داده یا بروز کند تا همیشه برای دانش‌آموزان در کلاس مجازی جذاب باشد و آنان با علاقه بیشتری به درس توجه کنند و برای پیشرفت خود و البته مورد تحسین و تشویق قرار گرفتن تلاش کنند.

اثر مخرب دیگری که استفاده از تشویق‌های تکراری دارد این است که باعث می‌شود رابطه معلم و دانش‌آموزان سرد شده و روند کلاس برای دانش‌آموزان خسته‌کننده شود و آنان به مرور کمتر و کمتر به

جدول ۶. مبنای تشویق‌های مجازی

فراوانی	کد باز	کد محوری
۴	پاسخ به فعالیت‌ها و سوالات سخت درس	توجه به عملکرد مثبت دانش‌آموز
۴	مقایسه عملکرد دانش‌آموز با خودش و پیشرفتی که داشته	
۲	بازخوردهایی که دانش‌آموزان می‌دهند	
۲	براساس نتیجه امتحانات	
۲	گاهی یک حضور و غیاب ساده	توجه به حضور و غیاب دانش‌آموز
۲	براساس چارچوب‌ها و سطح انتظاری که از قبل مشخص شده بود	بر اساس معیار برنامه درسی

۲	براساس محتوای رسمی کلاس درس	
۳	استعداد و توانایی دانش آموزان	توجه به استعداد دانش آموز

اینکه در روزهای بعد هم سعی کند سرساعت و به صورت منظم در کلاس درس حاضر شود.

یکی دیگر از مباحث رایج تشویق‌های مجازی، نتیجه امتحانات دانش‌آموزان است، به این صورت که دانش‌آموزانی که نمره بالایی دریافت کرده یا عملکرد خیلی خوبی داشته‌اند باید تشویق شوند و از طرف دیگر هم آن دسته از دانش‌آموزانی که نسبت به امتحانات قبلی عملکرد بهتری داشته و پیشرفت داشته‌اند نیز باید مورد تشویق معلم قرار بگیرند.

همانطور که در مطالب قبلی هم بیان شد اکثر معلمان در ابتدای سال تحصیلی جدید برای کلاس خود (چه مجازی چه به صورت حضوری) قوانین و چارچوب‌هایی تعیین می‌کنند که اگر دانش‌آموزان به آن قوانین احترام گذاشته و آنها را رعایت کنند یا به آن سطح انتظاری که معلم از آنان دارد برسند با تشویق معلم روبه‌رو شده و انگیزه‌ای مضاعف پیدا می‌کنند. البته اگر خارج از چارچوب و قوانین مرتکب اشتباهی نیز بشوند باید اشتباه خود را پذیرفته و تنبیهی که معلم برای آنان در نظر می‌گیرد را برای ارتقای خود به خوبی و با دقت انجام دهند.

بعضی از معلمان محتوای کتاب‌های درسی را که منبع اصلی آموزش است به عنوان ملاک اصلی برای تشویق دانش‌آموزان استفاده می‌کنند، یعنی اگر دانش‌آموزی مطالب کتاب را به خوبی یاد بگیرد و بازخورد مناسبی به معلم بدهد، معلم او را تشویق می‌کند. در این گونه موارد معمولاً فعالیت‌های خارج از کلاس و سایر فعالیت‌ها کمتر مورد تشویق قرار می‌گیرد.

همه دانش‌آموزان دارای استعدادها و توانایی‌های خاصی در برخی زمینه‌ها هستند. اگر معلم بتواند با برنامه‌ریزی مناسب و استفاده از شیوه‌های تدریس فعال و بروز این استعدادها و توانایی‌های دانش‌آموزان را شکوفا کند هم باعث علاقه بیشتر دانش‌آموزان به فعالیت‌های کلاسی و درس می‌شود و هم به خاطر آن استعداد دانش‌آموز، می‌تواند او را مورد تشویق قرار دهد. چون همه دانش‌آموزان در برخی زمینه‌ها استعداد دارند، پس بالاخره همه آنها مورد تشویق قرار می‌گیرند و دیگر مشکلی در کلاس به وجود نمی‌آید و دانش‌آموزی دچار این احساس نمی‌شود که معلم به او هیچ توجهی ندارد.

مطابق با جدول ۶، ۸ کد باز در قالب ۴ کد محوری دسته بندی شد. جدول ۶ به بررسی عواملی که به عنوان مبنای تشویق در کلاس مجازی قرار می‌گیرند پرداخته و اکنون در زیر به صورت مختصر به بررسی هریک از این عوامل خواهیم پرداخت:

اکثر معلمانی که با آنها مصاحبه شد در پاسخ به این سوال که مبنای تشویق‌های خود را در کلاس درس مجازی چه چیزی قرار می‌دهند پاسخ دادند که "پاسخ به فعالیت‌ها و سوالات سخت درس" را ملاکی برای تشویق کردن قرار می‌دهند و به این ترتیب دانش‌آموزانی را که در فعالیت‌های کلاسی مشارکت فعال داشته و به فعالیت‌ها پاسخ می‌دهند حتی اگر گاهی پاسخ‌هایشان اشتباه باشد و نیز کسانی که سوالات سخت و پیچیده درس را حل می‌کنند مورد تشویق معلم در کلاس مجازی قرار می‌گیرند. این به خودی خود باعث جذب سایر دانش‌آموزانی که کمتر علاقه‌ای به مشارکت در درس دارند می‌شود و آنان نیز با مشاهده تشویق شدن دوستانشان برای شرکت در فعالیت‌ها تمایل پیدا می‌کنند.

مبنای مهم و بسیار تاثیرگذار بعدی که ۴۰ درصد معلمان هم در مصاحبه به آن اشاره کردند "مقایسه عملکرد دانش‌آموز با خودش و پیشرفتی که نسبت به قبل داشته" یعنی ما نباید برای تشویق دانش‌آموزان آنها را با همدیگر مقایسه کنیم چون باعث کاهش انگیزه افراد ضعیف‌تر کلاس می‌شود، در عوض باید ما دانش‌آموزان هر با خودشان و نیز پیشرفتی که نسبت به قبل داشته‌اند بسنجیم و این موضوع را ملاک تشویق‌های خود در کلاس مجازی قرار دهیم. مثلاً دانش‌آموزی که قبلاً اصلاً در فعالیت‌ها مشارکت نمی‌کرده اگر در جلسه امروز درس به سوالی پاسخ داد (حتی اگر پاسخش اشتباه بود) چون نسبت به قبلاً که هیچگونه فعالیتی نمی‌کرد پیشرفت کرده باید مورد تشویق قرار بگیرد. البته این نوع تشویق‌ها بیشتر برای دانش‌آموزان ضعیف‌تر کلاس است و دانش‌آموزان برتر چون معلمان همیشه از آنان توقع بالایی دارند با اندکی پیشرفت معمولاً مورد تشویق قرار نمی‌گیرند.

گاهی اوقات با یک حضور و غیاب ساده در کلاس درس مجازی باید یک دانش‌آموز را تشویق کرد مثلاً دانش‌آموزی که همیشه دیر وارد کلاس می‌شد اگر این بار سرساعت در کلاس حاضر شد باید بلافاصله توسط معلم مورد تشویق قرار بگیرد تا این تشویق انگیزه‌ای شود برای

رقابتی در آموزش مجازی شناسایی شد. نتایج نشان داد استفاده پرتکرار تشویق‌ها در کلاس موجب بیارزش شدن تشویق‌ها و تخریب جایگاه معلم می‌شود. نیاز است معلمان در تشویق کردن دانش‌آموزان به عملکرد دانش‌آموز توجه خاص نمایند و معیارها و ملاک‌هایی را برای تشویق دانش‌آموزان تعریف کنند. بنابراین تشویق و تنبیه دو ابزار قوت بخش تعلیم و تربیت هستند و تشویق به نسبت تنبیه در اولویت است. نتایج این بخش از پژوهش با پژوهش یوسفی گوهرگان و همکاران (۱۴۰۲)، صادقی لطف‌آباد (۱۴۰۲)، معتمدی و همکاران (۱۴۰۰) و نظریان (۱۳۹۹) و معتمدی و همکاران (۱۴۰۰) همسو می‌باشد.

یافته‌های پژوهش نشان داد که تشویق کردن با شیوه‌های گوناگون ذکر شده می‌تواند باعث افزایش یادگیری و انگیزه دانش‌آموزان برای بهبود عملکرد خودشان در آموزش‌های مجازی شود. نتایج این بخش پژوهش با نتایج فائزیدین و همکاران (۲۰۲۳)، رحمدیانی (۲۰۱۳) و روح‌موندین (۲۰۱۰) هم‌سو می‌باشد. البته در تشویق کردن‌ها باید همواره حد اعتدال رعایت شود و نباید با تشویق بیش از حد باعث بی‌اثر کردن این ابزار تربیتی شد و نیز نباید به گونه‌ای باشد که بین دانش‌آموزان جو رقابتی مخربی را ایجاد کند و دانش‌آموزان برای به دست آوردن تشویق معلم و تحسین او، دست به هر عملی بزنند و رقابت ناسالم با دوستان خود داشته باشند. در تنبیه نیز اگرچه به صورت کلی بهتر است که مورد استفاده قرار نگیرد اما با توجه به مزایایی که دارد و می‌تواند دانش‌آموز را در مسیر درست تربیتی قرار دهد و باعث پیشرفت تحصیلی و رفتاری او شود بنابراین گاهی مواقع می‌تواند مورد استفاده قرار بگیرد؛ البته نباید مانند گذشته به شیوه سنتی و فیزیکی باشد بلکه باید با شیوه‌های نوین و با توجه به فضای کلاس مجازی که دانش‌آموزان در آن قرار دارند انتخاب شود. با توجه به اینکه در کلاس‌های برخط و مجازی، معلم تسلط کامل به دانش‌آموزان ندارد بنابراین می‌تواند با انتخاب مبنای مناسب برای تشویق کردن و نیز تنبیه کردن در کلاس مجازی، از همان ابتدای سال تحصیلی، دانش‌آموزان را نیز با این موارد توجه کرده و چارچوب درست رفتاری و تحصیلی را برای کلاس درس خود تدارک ببیند. در نهایت استفاده از این روش‌ها برای تشویق کردن و تنبیه کردن باعث بهبود یادگیری دانش‌آموزان در آموزش‌های مجازی شده و از پیامدهای منفی حاصل از روشهای نامناسب تشویق و تنبیه جلوگیری می‌کند.

با عنایت به فرایند و نتایج حاصل از پژوهش پیشنهاد می‌شود بسترهای برگزاری آموزش مجازی و پلتفرم‌های آموزش مجازی به امکانات و ویژگی‌هایی برای ارائه تشویق و تنبیه‌های آنی مجهز شود. همچنین با توجه به اهمیت و رونق این نوع از آموزش‌ها پس از دوران بیماری کرونا پیشنهاد می‌شود ابعاد مختلف این دسته از آموزش‌های بیش از

همانطور که قبلاً هم اشاره شد یکی از مباحث تشویق این است که دانش‌آموزان در کلاس به طور مناسب و فعالانه به معلم خود بازخورد می‌دهند و در همه فعالیت‌ها مشارکت خوبی دارند. این مورد توسط ۲۰ درصد از معلمان در روند مصاحبه بیان شد اما با توجه به اینکه در کلاس مجازی دانش‌آموزان و معلم همدیگر نمی‌بینند از طریق همین بازخوردها تا حد زیادی باهم ارتباط برقرار کرده و تعامل دارند و بنابراین از طریق همین بازخوردها می‌شود دانش‌آموزان را تشویق کرد.

البته بعضی از معلمان عقیده دارند اینکه ما برای تشویق کردن دانش‌آموزان در کلاس مجازی مبنایی قرار دهیم روش خوبی نیست و این مباحث باعث ناامیدی و کاهش انگیزه بعضی از دانش‌آموزانی می‌شود که نمی‌توانند به آن سطح مورد انتظار برای تشویق شدن برسند و بنابراین بدون مبنای تشویق کردن بهتر است. اما باید توجه داشت که حتی اگر مبنایی هم به صورت رسمی و عمومی نگفته باشیم بازهم تشویق‌هایی که معلم انجام می‌دهد بر اساس یک مبنای صورت می‌گیرد (مثلاً پیشرفت و ...) پس به نوعی همیشه ما با مبنایی که در نظر می‌گیریم (چه عمومی به دانش‌آموزان گفته باشیم و چه فقط در ذهن خود معلم باشد) دانش‌آموزان خود را مورد تشویق قرار می‌دهیم.

نتیجه‌گیری و بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی دیدگاه معلمان نمونه دوره ابتدایی شهرستان نی‌ریز نسبت به تشویق و تنبیه در آموزش‌های مجازی بود. در پژوهش حاضر پس از هر مصاحبه، تحلیل داده‌های احصاء شده با روش اشتراوس و کوربین انجام پذیرفت.

پس از مطالعه و چندبار خوانی اظهارات معلمان نمونه دوره ابتدایی، کدهای باز شناسایی شدند. پس از انجام ده مصاحبه، داده‌های تکراری به دست آمد و بنابراین اشباع نظری داده‌ها حاصل شد. سپس کدهای باز شناسایی شده، مورد پالایش (دسته بندی، حذف تکرارها، نام گذاری مجدد و...) قرار گرفتند.

تحلیل داده‌ها نشان داد استفاده از امکانات فضای مجازی، جلب همکاری والدین و ترغیب دانش‌آموزان با شیوه‌های متفاوت می‌تواند در انجام و چگونگی تشویق و تنبیه در آموزش‌های مجازی به معلم کمک کند. همچنین به هنگام ارائه تنبیه‌های موثر و سازنده؛ هماهنگی با اولیاء، ارائه بازخوردهای تاثیرگذار و ارائه عملکرد دانش‌آموزان به خودشان می‌تواند تنبیه در آموزش‌های مجازی را سرشارتر کند. همچنین از نظر معلمان نمونه ابتدایی چگونگی انجام تنبیه، هدفمند تنبیه کردن و توجه به ابعاد مختلف تنبیه در فضای مجازی می‌تواند شرایط را برای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مهیا کند. همچنین دو قسمتی شدن کلاس، ایجاد ناامیدی در دانش‌آموزان ضعیف، اختلال در نظم کلاس و ممانعت از بروز استعدادهای به عنوان اثرات جو

خوئی‌نژاد، غلامرضا. (۱۳۸۳). روش های پژوهش در علوم تربیتی، تهران: مرکز امور توانبخشی نابینایان کشور رودکی.

ژان ژاک روسو. (۱۴۰۲). امیل، ترجمه غلامحسین زیرک زاده، تهران: ناهید.

سعدی، مصلح الدین. (۱۳۶۸)، گلستان، به تصحیح غلامحسین یوسفی، تهران: سهیل.

سیف، علی اکبر. (۱۳۷۹). روانشناسی تربیتی، چاپ دوم، تهران: پیام نور.

شری، جان. (۱۳۹۱). قدرت والدین، ترجمه فاطمه اعلمی، تهران: پیدایش.

شمشادی، معصومه؛ قدیم زاد، شیرین و ساروق، زینب. (۱۳۹۶). نقش تشویق و تنبیه بر یادگیری دانش آموزان از دیدگاه تعلیم و تربیت، پنجمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیبهای اجتماعی و فرهنگی ایران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.

کشاوری، عباس، منصوری، فرحناز. (۱۳۹۴). تشویق یا تنبیه، مشهد: انتشارات مرندیز.

صادقی لطف آباد، حدیث. (۱۴۰۲). بررسی نقش تشویق در پیشرفت تحصیلی در مقطع ابتدایی دبستان غیرانتفاعی ناصح، فصلنامه سلامت روان مدرسه، ۱ (۴)، ۱-۱۷.

فارابی، ابونصر. (۱۳۷۱). التنبیه علی سبیل السعاده، شرح جعفر آل یاسین، تهران: حکمت.

قائمی، علی. (۱۳۹۰). حدود آزادی در تربیت، چاپ چهارم، تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.

قائمی، علی. (۱۳۷۶). هدایت نوجوان به سوی نماز، تهران، ستاد اقامه نماز و احیای زکات.

کشاوری، عباس و منصوری، فرحناز. (۱۳۹۴). تشویق یا تنبیه، مشهد: انتشارات مرندیز.

مسعودی‌راد، امیرحسین و بهنام، رسول و مسعودی‌راد، مائده. (۱۴۰۰). بررسی نقش تشویق و تنبیه به عنوان دو مولفه تربیتی، نشریه نخبگان علوم و مهندسی، دوره ۶، شماره ۴، ص ۶۷-۵۶.

معمدی، رضا و آزادی، محمد و اکبرنژاد، غلامرضا. (۱۴۰۰). تاثیرات تشویق و تنبیه بر روند تربیتی و آموزشی دانش آموزان، چهارمین همایش بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی،

پیش مورد توجه محققان قرار گیرد و نتایج پژوهش‌ها در اختیار سیاست‌گذاران دستگاه تعلیم و تربیت قرار گیرد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از تمامی افرادی که در انجام پژوهش حاضر همکاری و مساعدت نمودند کمال تقدیر و تشکر را داریم.

تعارض منافع

در پژوهش حاضر هیچ‌گونه تعارض منافع بین نویسندگان وجود ندارد.

حامی مالی

این تحقیق هیچ‌گونه کمک مالی از سازمان های تامین مالی در بخش های عمومی، تجاری یا غیر انتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در طراحی، اجرا و نگارش همه بخش های پژوهش حاضر مشارکت داشتند.

منابع

اتکینسون، ریتا ال. (۱۳۸۵). زمینه روانشناسی هیلگارد، مترجمان محمدنقی برهنی، نیسان گاهان، مهدی محی‌الدین‌بناب، بهروز بیرشک، مهرداد بیک، مهرناز شهرآرای، رضا زمانی، تهران: رشد.

آهنگران، محمدرسول. (۱۳۸۸). محدوده مجاز تنبیه‌بدنی کودکان از منظر روایات اهل بیت(ع)، نشریه علوم و حدیث، دوره ۱۴، شماره ۳(۵۳)، ص ۶۰-۷۰.

حسینی، داوود. (۱۳۸۵). اصول حاکم بر روش تشویق و تنبیه در تربیت اخلاقی، راه تربیت، شماره ۱، صص ۱۳۴-۱۱۹.

خورشیدی، محمدموسی و حشمت‌زاده، سیده مریم. (۱۴۰۱). تشویق و اثرات آن در یادگیری دانش‌آموزان، دهمین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر.

دلشاد تهرانی، مصطفی. (۱۳۸۰). سیری در تربیت اسلامی، چاپ اول، تهران: نشر ذکر.

دلشاد تهرانی، مصطفی. (۱۳۹۴). ماه مهرپرور؛ تربیت در نهج البلاغه، چاپ هفتم، تهران: انتشارات دریا.

دری کرز، رودلف، ویکی شولتز. (۱۳۸۱). روشهای نوین رفتار با کودکان، ترجمه محمود توتونچیان، تهران: انتشارات ثامن‌الائمه، چاپ اول، ص ۵۳.

دانشگاه

فرهنگیان

همدان،

<https://civilica.com/doc/1450109>

ممتحن، مهدی. (۱۳۹۱). واکاوی نگاره های تعلیمی-تربیتی تشویق و تنبیه در آثار سعدی، *پژوهشنامه ادبیات تعلیمی/پژوهشنامه زبان و ادبیات فارسی*، سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز ۱۳۹۱، ص ۱۷۶-۱۵۷.

موسوی، سیدعباس. (۱۳۹۳). تنبیه کودک از نگاه فریقین، *نشریه مطالعات فقه تربیتی*، دوره ۱، شماره ۲، ص ۱۵۴-۱۲۷.

مولوی، جلال الدین. (۱۳۸۵). فیه مافیہ، براساس نسخه استاد بدیع الزمان فروزانفر/ به کوشش زینب یزدانی، تهران: فردوس.

نرماشیری، معصومه. (۱۳۹۸). تشویق و تنبیه و مقایسه آن از دیدگاه ژان ژاک روسو و خواجه نصیر طوسی، سومین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در اخلاق و تربیت، مناسبات دین و روان شناسی، تهران.

the Extrinsic Motivation of Elementary School Students, *Jurnal Pendidikan*, Vol.15, 1, pp. 183-192, DOI: 10.35445/alishlah.v15i1.2856.

Rohmanudin, A. (2010). *Learning motivation of muhamadadyah plus elementary school students*, salatiga city in academic year 2009/2010. State Islamic college of salatiga.

نظریان، عطیه. (۱۳۹۹). تشویق و تنبیه در آموزش مجازی، هفتمین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی، شیروان. <https://civilica.com/doc/1135839>

زهج البلاغه. (۱۳۹۱). ترجمه محمد دشتی، قم: موسسه تحقیقاتی امیرالمومنین (ع).

هیلیگارد، ارنست روپیکوت. (۱۳۶۷). نظریه های یادگیری، ترجمه محمدتقی براهنی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

عنصرالمعالی، کیکاوس بن اسکندر. (۱۳۸۹). قابوسنامه، گردآوری: رحمت الله رضایی، تهران: خلاق.

یوسفی گوهرگان، شهین تاج؛ یوسفی گوهرگان، شریعت و یوسفی گوهرگان، یوسف. (۱۴۰۲). شیوههای تشویق و تنبیه و اثر آن بر روند تربیتی کودکان در دوره ابتدایی، *پژوهشنامه اورمزد*، شماره ۶۲، ۵۶-۴۱.

Etickenson, Rita.I. (2006). Hilgar psychology context, trandlators: Mohammad nagi Bbarahimi. Tehran: *Roshd*.

Hilgard, Ernest, Ropick out, (1998). learning theories, translated by Ahmad Taqi Baraheni, *University publication center*.

Fauziddin ,M & Dwi Kusumawati,M & Ananda, R. (2023). The Impact of Reward and Punishment on